

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคดัชนีชี้วัดที่สามารถสะท้อนระดับของการพัฒนาและความอยู่ดีมีสุขของชุมชนอันเป็นเป้าหมายที่แท้จริงของชุมชนซึ่งประกอบด้วยปัจจัยชี้วัดที่สามารถบ่งบอกสถานภาพ หรือเป็นองค์ประกอบและเงื่อนไขที่ช่วยเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของชุมชน ที่สามารถนำไปใช้เป็นมาตรวัดเพื่อเทียบเคียงความอยู่ดีมีสุขของชุมชนต่างๆ บนพื้นที่สูงได้ โดยดำเนินการศึกษาในชุมชนเป้าหมายภายใต้โครงการขยายผลโครงการหลวงในกลุ่มน้ำปิงตอนบน 4 แห่ง ได้แก่ ปางแดงใน ปางมะกล้วย (โครงการฯ ป่าแป๋) แม่มะลอ และปากกล้วย และโครงการขยายผลโครงการในกลุ่มน้ำน่าน 4 แห่ง ได้แก่ โป่งคำ ปางยาง น้ำแบ่ง และสะเนียน รวมทั้งหมด 17 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นของตัวแทนชุมชน ที่อาศัยบัตรคำและบัตรภาพ สำหรับการบันทึกและสื่อแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม จากปัจจัยชี้วัด 31 ตัว ที่ได้จากการจัดประชุมกลุ่มระดมความคิดเห็นในชุมชนต่างๆ นำมาคัดกรอง สรุปรวมเป็นชุดตัวชี้วัดแบ่งออกเป็น 6 หมวดหมู่ ได้แก่ หมวดเศรษฐกิจ (ทรัพย์สิน เงินทุน หรือหลักประกันในชีวิต) หมวดคนและครอบครัว หมวดชุมชนและสังคม หมวดวัฒนธรรมประเพณี และหมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ้น 31 ตัวชี้วัด กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดแบบมีส่วนร่วมที่ชุมชนได้วิเคราะห์บริบทของตนเอง ทำให้สามารถเข้าใจชุมชนของตนเองได้ชัดเจนและรอบด้านมากขึ้น นำไปสู่แนวทางหรือทิศทางการแก้ไขปัญหาจุดบกพร่อง และหรือยกระดับความอยู่ดีมีสุขของชุมชนได้

จากปัจจัยชี้วัดที่ได้ นำมากำหนดน้ำหนักความสำคัญไล่เรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านคนและครอบครัว ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านสังคมและชุมชน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ 0.306 0.207 0.184 0.103 0.102 และ 0.088 ตามลำดับ ต่อมานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตัวอย่างครัวเรือนในพื้นที่ศึกษารวมทั้งสิ้น 331 ครัวเรือน มาประมวลผลค่าปัจจัยต่างๆ ประกอบเป็นดัชนีชี้วัดรวม (Composite index) นำมาสร้างกราฟไฮแมงมุม ที่แสดงดัชนีความสุขในแต่ละด้านและ เปรียบเทียบกันได้ทุกหมู่บ้าน ซึ่งสามารถนำมาสร้างแผนพัฒนาหมู่บ้านเพื่อยกระดับความสุขของชุมชนได้ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาในระบบเรียกใช้และแสดงผลเชิงแผนที่ (โปรแกรม RestusView) เพื่อให้สามารถแสดงผลตัวชี้วัดด้านต่างๆ ของพื้นที่ศึกษาแต่ละแห่ง หรือแสดงเปรียบเทียบค่าดัชนีชี้วัดของพื้นที่ศึกษาทั้งแปดแห่งในรูปแบบแผนที่และแผนภูมิได้โดยสะดวก